

Pozimnowojenne dwudziestolecie

Danusi

Instytut Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytetu Warszawskiego

Roman Kuźniar

**Pozimnowojenne
dwudziestolecie
1989–2010**

Stosunki międzynarodowe
na przełomie XX i XXI wieku

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2011

Redaktor prowadzący: *Anna Raciborska*

Redakcja: *Karolina Dębska*

Korekta: *Anna Wolf*

Projekt okładki: *Katarzyna Juras*

Copyright © 2011 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Publikacja dofinansowana przez
Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego

ISBN 978-83-7383-481-1

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 828 93 91, 22 826 59 21, 22 828 95 63
dział handlowy: jak wyżej w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl; scholar@neostrada.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)
Druk i oprawa: Wojskowa Drukarnia w Łodzi, Sp. z o.o.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
ZIMNA WOJNA: 1946–1988	14
1918–1945 – długi prolog zimnej wojny	14
II wojna światowa – wspólne zagrożenie jednocy ideologicznych antagonistów . .	22
U źródeł zimnej wojny	26
Zimnowojenne zmagania	33
Odprężeniowy antrakt	39
Powrót do zimnej wojny i upadek bloku komunistycznego	43

CZĘŚĆ I. PRZEŁOM

WIOSNA LUDÓW	51
Narody Europy Środkowej realizują prawo do samostanowienia	51
Zjednoczenie Niemiec	56
Rozkład bloku komunistycznego	59
Rozpad Związku Sowieckiego	63
Rozpad Jugosławii	68
ZANIK BIPOLARYZMU I NOWY PORZĄDEK	71
Od bipolaryzmu do jednobiegunowości	73
Krótki żywot „nowego porządku światowego”	77
Zachód i NATO zostają same na scenie	81
Reszta świata – w stanie nieokreślenia	85
REKONSTRUKCJA EUROPY	89
KBWE – niespełniona obietnica systemu paneuropejskiego	89
Maastricht – narodziny mocarstwa	97
Rozbłysk Europy Środkowej	103

CZĘŚĆ II. ZŁOTA DEKADA – OPTYMISTYCZNY *FIN DE SIÈCLE*

DEKADA PAX AMERICANA	111
Ameryka wobec Europy	121
Stabilizowanie Azji	125
Zaangażowanie USA na Bliskim Wschodzie	129
Polityka USA wobec pozostałych regionów	133
 GLOBALIZACJA ZMIENIA ŚWIAT	 136
Globalizacja gospodarcza	137
Spory i kontestacja	145
Konsekwencje dla porządku międzynarodowego	152
 NATO WYPEŁNIA OBSZAR BEZPIECZEŃSTWA	 158
Zaangażowanie NATO w wojnę w byłej Jugosławii	160
Transformacja NATO	167
 NARODY ZJEDNOCZONE: ŚMIAŁOŚĆ WIZJI, SŁABOŚĆ INSTRUMENTÓW	 178
Postępująca marginalizacja ONZ w sferze bezpieczeństwa	180
ONZ jako globalne służby społeczne	189
 OFENSYWA PRAW CZŁOWIEKA	 202
Prawa człowieka – demokracja – rozwój	203
Interwencja humanitarna	212
Międzynarodowa sprawiedliwość karna	217
 UE ROZSZERZA SIĘ NA EUROPE	 222
Integracja w głąb: od euro do <i>Karty praw</i>	222
Integracja wszere: od Lizbony do Przemysła	231
 ROZSYPUJĄCY SIĘ ŚWIAT	 251
Rosja i dezintegracja przestrzeni postsowieckiej	251
Wschód przemieszcza się na wschód	262
Bliskowschodni kontredans	274
Afrykańska kronika kryminalna	282
Ameryka Łacińska – dobra dekada	287
 MIĘDZY KOŃCEM HISTORII A POWROTEM DO HOBBSA	 289
Dobra nowina wolnego rynku i demokracji	293
Kultura się liczy	296
Dyskretny urok siły i geopolityki	301

CZĘŚĆ III. NOWY WIEK

„SZOK I PRZERAŻENIE”, CZYLI ZŁY POCZĄTEK XXI WIEKU	311
„Więcej mocy” – polityka bezpieczeństwa administracji G.W. Busha	312
11 września i wojna w Afganistanie	318
Atak na Irak: zwycięstwo i porażka USA	327
Naprawa Ameryki	338
 PROBLEMY BEZPIECZEŃSTWA I WSPÓŁPRACY WIELOSTRONNEJ	343
Czyje bezpieczeństwo w jakim świecie?	343
Wielostronne instytucje bezpieczeństwa u progu XXI wieku	352
ONZ broni się przed marginalizacją	368
 UNIA EUROPEJSKA – DEKADA ROZWOJU I FRUSTRACJI	378
Walka o lepszy instytucjonalny kształt UE	378
Granice Unii Europejskiej	387
UE jako nieśmiałe mocarstwo globalne	397
 RESZTA ŚWIATA WRACA DO GRY	413
Rosja opuszcza Zachód i... wraca	413
Azja – chińska siła spokoju	429
Afryka beznadziei	450
Obiecująca Ameryka Łacińska	457
 PROBLEMY GOSPODARCZE ŚWIATA POCZĄTKU NOWEGO STULECIA	461
Tendencje wzrostowe w gospodarce i handlu światowym	462
Rywalizacja o surowce, spory wokół ochrony klimatu	469
Załamanie finansowe 2008 roku i jego konsekwencje dla Zachodu	479
 ZAKOŃCZENIE: W KIERUNKU BEZIMIENNEGO PORZĄDKU	486
 BIBLIOGRAFIA	497
 INDEKS NAZWISK	515
 INDEKS RZECZOWY	524